

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

JOURNAL OF MAMUN SCIENCE

Volume 4, Issue 4 **2026**

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

«MAMUN SCIENCE» JURNALI

4 JILD, 4 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 4, HOMEP 4

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 4, ISSUE 4

TOHKENT-2026

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «МА'МUN SCIENCE» | JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

№4 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0000-2026-4>

Бош мухаррир: | Главный редактор:
Chief Editor:

Matyakubov Umidjon Raximovich
(i.f.d., prof.)

Бош мухаррир ўринбосари: | Заместитель
главного редактора: | Deputy Chief Editor:

Xudonazarov Egambergan Madrahimovich
(PhD., dots.)

TAHRIRIY MASLAHAT KENGASHI | EDITORIAL BOARD | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

FILOLOGIYA FANLARI

O'rozboyev Abdulla Durdibayevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Axmedov Oybek Saporboyevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Galiyeva Margarita Rafaelovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Nasrullayeva Nafisa Zafarovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Samarqand davlat chet tillari instituti

Cho'ponov Otanazar Otojovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)

Urganch davlat universiteti

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

TARIX FANLARI

Anatoliy Sagdullayevich Sagdullayev

Tarix fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi Fanlar

akademiyasining haqiqiy a'zosi

Ashirov Adhamjon Azimbayevich

Tarix fanlari doktori, professor,

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasi Tarix instituti.

Shaydurov Vladimir Nikolayevich

Tarix fanlari doktori, dotsent

Leningrad davlat universiteti Rossiya

Abdullayev Utkir Ismoilovich

Tarix fanlari doktori (DSc),

dotsent Urganch davlat universiteti

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna

Tarix fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Timur Pulatovich

Tarix fanlari nomzodi, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdalov Umidbek Matniyazovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

PSIXOLOGIYA FANLARI

Shoumarov G'ayrat Baxromovich

Psixologiya fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi

Kryukova Tatyana Leonidovna

Psixologiya fanlari doktori, professor

Kostroma davlat universiteti Belorusiya

Karpinskiy Konstantin Viktorovich

Psixologiya fanlari doktori, professor

Grodno davlat universiteti Belorusiya

Urazbayeva Dilbar Abdullayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Jumaniyazova Nasiba Ramatillayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

IQTISODIYOT FANLARI

Ruzmetov Baxtiyar

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ma'mun Universiteti NTM

Sherov Alisher Bakberganovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Voronsova Yuliya Vladimirovna

Iqtisodiyot fanlari nomzodi

Moskva davlat boshqaruvi universiteti

Jabborov Umarbek Rustambekovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Cho'ponov San'at Otanazarovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Niyazmetov Islambek Masharipovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

PEDAGOGIKA VA FALSAFA FANLARI

Sardor Sharifzoda O'razboy Tabib o'g'li

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Adilov Zafar Yunusovich

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Boltayev Abdurahim Amanovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Zoirov Erkin Xalilovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Buxoro davlat texnika universiteti

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

TIBBIYOT FANLARI

Yuldashev Baxrom Sobirjanevich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Ravshanbek Babajonovich

Tibbiyot fanlari doktori, professor

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Esamuratov Aybek Ibragimovich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Samandarova Barno Sultonovna

Biologiya fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Tajiyeva Zebo Baxodirovna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

ILMIY JURNAL TEXNIK KOTIBI

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Ma'mun Universiteti NTM

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации
основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением
№ 01-08/3068/17 от 27 сентября 2024 г.

Page Maker | Верстка | Саифаловчи: X. Mirzaxmedov

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

IQTISOD

- 1. Odilbekova Xonimjon Jahongir qizi. Rudenko Inna Yurevna.**
 QATTIQ MAISHIY CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH:
 XORIJIY TAJRIBA VA O‘ZBEKISTON UCHUN ISTIQBOLLAR.....8
- 2. S.M.Raximova. V. M. Baxtiyarova.**
 RAQAMLI TRANSFORMATSIYALASHUV JARAYONIDA TIBBIY XIZMATLAR
 KO‘RSATISHNI MOLIYALASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI.....13
- 3. S. Allayarov.**
 MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA STARTAP LOYIHALARDAN
 FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI.....16
- 4. Matyoqubov Arslonbek G'ayrat o'g'li.**
 EKSPORT INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING MINTAQA
 RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA’SIRI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....20
- 5. Matkarimov Feruz Bekturdiyevich.**
 MINTAQA TO‘QIMACHILIK MAHSULOTLARINING GLOBAL BOZORDA
 RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI.....27
- 6. Yulduz Yaqubova Raimovna.**
 OZIQ-OVQAT SANOATIDA TEXNIKA TARAQQIYOTI, INNOVATSION
 TRANSFORMATSIYA VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....33
- 7. Masharipova Xosiyat Matrasulovna. Xalbayeva Maftuna.**
 XORAZM VILOYATI IQTISODIYOTIDA EKOLOGIK OMILLAR VA BARQAROR
 HUDUDIY RIVOJLANISH MASALALARI.....38
- 8. Sattarova Dilfuza Dilshodbekova.**
 O‘ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA HUQUQIY
 ASOSLARINING YARATILISHI.....43
- 9. Ismailova Gulruh Faxriddinovna.**
 INSON KAPITALIGA INVESTITSIYALAR VA HUDUDIY IQTISODIY NOMUTANOSIBLIK:
 MOLIYALASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI.....48
- 10. Jumaniyazova Sharifa Rashidovna.**
 TURISTIK MAHSULOTLAR BOZORIDA MARKETING STRATEGIYALARINI
 RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....54
- 11. Li Yang.**
 EDIGITAL SILK ROAD AND SUSTAINABLE TOURISM: ANALYZING THE ADAPTATION
 OF CHINESE DIGITAL PLATFORMS IN UZBEKISTAN.....58
- 12. Sharipova Asaloy. Rudenko Inna Yurevna.**
 THE EFFECTIVENESS OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN WATER RESOURCE
 MANAGEMENT.....64

13. Турдиева Якитжан Хайитбаевна.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ СИСТЕМЫ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЁРСТВА (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН).....68

14. Djumaniyazov Farruxbek Abdulla o'g'li.

XORAZM VILOYATIDA IQLIM O'ZGARISHI VA INSTITUTIONAL OMILLARNING MINTAQAVIY BARQAROR EKOLOGIK-IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....72

TARIX

1. Дилафруз Ийманова Абдиманнобевна.

ЎЗБЕКИСТОНДА СОВЕТ ДАВРИДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ КАДРЛАРИНИНГ ИЖТИМОИЙ, МОДДИЙ АҲВОЛИ: МУАММОЛАР ВА САБОҚЛАР (1925-1941 ЙИЛЛАР).....79

2. Ahmadjonova Inobat Baxodir qizi.

MOHENJO-DARO VA HARAPPA SIVILIZATSIYALARINING PAYDO BO'LISHI VA TARAQQIYOTI.....88

3. Otamuradova Roviyaon Olimboyevna. Joldasova Ozoda Ergash qizi.

MUSTAQILLIK YILLARIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH, VATANIMIZNING QADIMIY VA BOY TARIXINI O'RGANISH.....92

4. Saotboyev Rahmatjon Madamin o'g'li.

XORAZM VOHASIDA IBTIDOIY SAHNAVIY UNSURLAR VA MAROSIMIY TOMOSHALAR: IJTIMOIY-MADANIY VA TARIXIY ASOSLAR.....95

5. Саидов Шавкат Жумабаевич.

XX АСРНИНГ ХАЛҚАРО МАЙДОНДА ТАН ОЛИНИШИДА БОБООХУН САЛИМОВНИНГ ЎРНИ.....100

6. Salayev Umrbek Kadambayevich.

QUYI AMUDARYO HUDUDIDA TOSH VA NEOLIT DAVRLARIDA IJTIMOIY-IQTISODIY MUNOSABATLARNING SHAKLLANISHI.....106

7. Safarov Tolib Todjiyevich.

XIVA XONLIGIGA KO'CHIB KELGAN TURKMAN URUG'LARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR.....111

8. Atadjanova Dilnoza Ganiyevna.

JANUBIY XORAZM HUDUDINING ARXEOLOGIK TADQIQOTLARDA O'RGANILISH TARIXI.....116

FILOLOGIYA

1. Xusainova Shaxnozabonu Ergashevna.

ABU RAYHON BERUNIYNING "OSOR UL-BOQIYA" ASARI VA UNING INGLIZ TILIGA TARJIMASIDA SHARQ RUHI HAMDA KONTEKSTUAL O'ZIGA XOSLIKNI SAQLASH..121

2. B.Q. Sapayeva.

O'ZBEK TILI GEMERONIMLARINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOTI.....125

- 3. Sobirova Gulasal Zokir qizi.**
THEORETICAL APPROACH TO LINGUISTIC-COGNITIVE APPROACHES IN MODERN LINGUISTICS.....129
- 4. Mokhinur Murodova Azamat qizi.**
ABBREVIATION AND INTERNET SLANG USAGE AMONG MDIST STUDENTS IN VIDEO GAMES AND ONLINE CHATS.....136
- 5. Yusupova Soxiba Islombek qizi.**
INGLIZ VA O‘ZBEK BOLALAR SHE’R VA QO‘SHIQLARIDA EMOTSIONAL BO‘YOQDOR SO‘ZLAR.....143
- 6. Sarodbekov Sherzodbek Saforboyevich.**
BADII ASAR USLUBINI QAYTA TIKLASHDA MUTARJIM MAS’ULIYATI (E. HEMINGWAYNING “TO HAVE AND HAVE NOT” ASARI VA UNING TARJIMASAI MISOLIDA).....147

PEDAGOGIKA

- 1. Rajabov Shaxzodbek Baxrom o‘g‘li.**
UMUMIY PEDAGOGIK TAYYORGARLIK JARAYONIDA BO‘LAJAK MUSIQA O‘QITUVCHISINING BADIY MAHORATINI OSHIRISH.....153
- 2. Davletov Mayliboy Yusupovich.**
O‘ZBEK CHOLG‘U IJROCHILIGI TARIXINI O‘RGANISH ORQALI TALABALARNING MUSIQIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH JARAYONINING SAMARADORLIK DARAJASI.....161
- 3. Abdirimova Shoxsanam Xudayberganovna.**
VERIFIKATSIYA TAMOYILINING PEDAGOGIK JARAYONDAGI MOHIYATI.....166
- 4. Allamuratova Xurliman.**
TA'LIM KONSEPSIYASINING MOHIYATI VA METODIKADAGI O‘RNI.....170
- 5. Sharipov Allabergan Kamilovich.**
JISMONIY TARBIYA VA SPORT YO'NALISHI BITIRUVCHILARINING KASBIY-PEDAGOGIK TAYYORGARLIK DARAJASINI ISH BERUVCHILAR BAHOSIGA KO'RA TAHLIL QILISH: SO'ROVNOMA ASOSIDA EMPIRIK TADQIQOT.....176
- 6. Jammатов Jasurbek Sharipovich. Komilova Olima Allabergan qizi.**
TAYYORGARLIK DARAJASINI KROSS-FIT MASHG‘ULOTLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: DOLZARBLIK VA ISTIQBOLLAR.....183
- 7. Ким Татьяна Сергеевна.**
СТРАТЕГИИ ОБУЧЕНИЯ ИЕРОГЛИФИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКЕ В КОРЕЙСКОМ ЯЗЫКЕ...189

PSIXOLOGIYA

- 1. Jumaniyazova Ilmira Kamiljanovna. Sobirova Xosiyat Rustambekova.**
BOSHLANG‘INCH SINIF O‘QUVCHILARNING XOTIRASINING NEYROPSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.....195
- 2. Xashimova Sayyora Xolmuradovna.**
IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALARDA EMOTSIONAL ZO‘RIQISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.....199
- 3. Allayarov Dilshod Raximboy o‘g‘li.**
ERKIN KURASHCHILARDA MUSOBAQA OLDI EMOTSIONAL HOLATLARINING MOTIVATSION JARAYONLARGA TA’SIRI.....203

B.Q. Sapayeva,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Ma'mun universiteti, Urganch

O'ZBEK TILI GEMERONIMLARINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOTI

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.20157661>

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'zbek tili gemeronimlarining taraqqiyoti bosqichlarga ajratilib, har bir bosqichda yaratilgan gemeronimlarning o'ziga xos jihatlari tahlil qilinadi. Gemeronimlarning faqatgina nom emas, balki ma'lum bir davrning mafkuraviy, madaniy hayoti va qadriyatlarini ham ifodalashi xususida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: gemeronim, qo'lyozma varaqa, gazeta, jurnal, televideniye, radio, internet.

Аннотация. В данной статье развитие гемеронимов узбекского языка разделено на этапы и проанализированы специфические аспекты гемеронимов, созданных на каждом этапе. Рассматривается тот факт, что гемеронимы – это не только имена, но и выражение идеологической, культурной жизни и ценностей определенной эпохи.

Ключевые слова: гемероним, рукопись, газета, журнал, телевидение, радио, интернет.

Abstract. This article divides the development of hemeronyms of the Uzbek language into stages and analyzes the specific aspects of the hemeronyms created at each stage. It discusses the fact that hemeronyms are not only names, but also express the ideological, cultural life and values of a certain era.

Keywords: hemeronym, manuscript, newspaper, magazine, television, radio, internet.

Kirish. Gemeronimlar – bu onomastik birliklaridan biri bo'lgan davriy nashrlarning (gazeta, jurnallar va boshqalar), shuningdek, televideniye, radio, internet tizimidagi turli axborot dasturlarining tegishli nomi. Har bir nom nafaqat bosma yoki elektron nashrning mavzusi va yo'nalishini belgilaydi, balki ma'lum bir davrning mafkuraviy qarashlari, madaniy hayoti va qadriyatlarini ham ifodalaydi.

Tadqiqot materiallari. O'zbek matbuotining paydo bo'lishi va shakllanishida qo'lyozma varaqalar ma'lum o'rin egallab kelgan. Chunonchi, hali o'zbek matbuoti tub ma'noda shakllanmagan bir paytda uning vazifasini bajargan o'zbek ma'rifatparvarlik adabiyotining yirik namoyandalari Muqimiy, Furqat, Zavqiy va boshqalar o'z zamonining ijtimoiy illatlarini fosh etgan hajviy she'rlarini qo'lyozma holda tarqatganlar, ko'pchilik ko'radigan joylarga osib, yopishtirib qo'yganlar. Bundan ko'rinib turibdiki, qo'lyozma varaqalar ham o'z davrida muhim axboriy va ijtimoiy-siyosiy vazifalarni bajargan. Bu kabi misollar esa matbuotning dastlabki ko'rinishi qo'lyozma varaqalar shaklida paydo bo'lgan, deyish uchun asos bo'la oladi.

Jamiyat taraqqiy etishi bilan qo'lyozma varaqalar (qo'lda yozilishi va ko'paytirilishi qiyinligi sababli) talabga javob bermay qoladi. Fan-texnikaning rivojlanishi va bosma dastgohning

ixtiro qilinishi tom ma'nodagi matbuotning vujudga kelishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ldi. Shu tariqa gazeta matbuotning asosiy turiga aylandi hamda ijtimoiy axborot yetkazishning muhim vositasi sifatida jamiyat hayotidan munosib o'rin egalladi. Bu davrda jamiyatdagi hukmron sinflar va tabaqalar gazetadan o'z maqsad va manfaatlari yo'lida foydalana boshladilar.

Tadqiqot natijalari tahlili. Ma'lumki, gazeta dastlab jamiyatda yakka hukmdorlar davrida vujudga keladi va shu sababdan ularning ta'siri ostida faoliyat yuritadi. Mamlakatimizda OAVlar va ularning nomlarini paydo bo'lishi, rivojlanishini quyidagi bosqichlarga ajratish mumkin:

1. 1870–1917-yillar davri orasidagi gemeronimlar.

Turkistonda dastlabki matbuot nashri chor Rossiyasi bosqinchilarining rus tilida chop etiladigan “Туркестанские ведомости” gazetasi bo'lib, u 1870-yilning 28-apreldan 1917-yilning 15-dekabrigacha bo'lgan faoliyati davrida, asosan, mustamlakachilar siyosati va mafkurasini targ'ib qilganligi adabiyotlardan ma'lum. Aynan o'zbek va qirg'iz tillarida chop etilgan “Turkiston viloyatining gazetasi” ham “Туркестанские ведомости”ning o'zbekcha nusxasi bo'lib, farqi mustamlakachilarga xizmat qilayotgan mahalliy ijodkorlar tomonidan tayyorlanib, nashr etilayotganida edi. Turkistonda matbuot tarixiga bag'ishlangan adabiyotlarda qayd etilishicha, ushbu nashrning targ'ib-u tashviqi ham mustamlakachilar mafkurasi bo'yicha bo'lib, “Туркестанские ведомости”dan o'zbekcha chiqayotganligi bilan ajralib turardi.

Shunday vaziyatda bor haqiqatni yozadigan, milliy kayfiyatni ifodalaydigan sof o'zbekcha nashrga ehtiyoj tug'ilyotgan edi. Bularning barini ko'rib, sezib yurgan va o'zbek xalqi qarashlarini ifodalaydigan milliy gazetaga ehtiyoj tug'ilganini anglagan Ismoil Obidiy 1906-yil 27-iyundan “Taraqqiy” nomli milliy o'zbekcha gazetaga asos soldi. Gazeta Toshkentda bosmaxonada bosilib, O'rta Osiyoga tarqatilgan. Aynan shu sababdan ham hozirgi kunda O'zbekistonda 27-iyun – “Matbuot va ommaviy axborot vositalari kuni” sifatida nishonlanadi.

Gazetaning ilk sonidayoq “Gazetamizning nomi asta-sekin uning mazmuniga munosib bo'ladi. Biz millatimiz qoloq bo'lishi, jaholatda qolishi, o'z rivojida boshqa millatlardan ortda qolishiga hech yo'l qo'ya olmaymiz.... bu borada gazetamizning eng birinchi vazifasi ilm-fan yetakchisi bo'lmoq va bu orqali millatni jaholatdan chiqishiga va dunyoda baxtli bo'lishiga yordam berish”, – deb yozilgan edi. Muallif millatning yorug' jahonda yashab qolish-qolmasligi, uning taraqqiyoti yoxud tanazzuli yolg'izgina mana shu totuvlikka, millatning ilm-u ma'rifatiga bog'liq ekanligini ta'kidlaydi. Gazetaning shiori ham maqsadidan kelib chiqqan holda “Najot: maslakda sabot; to'g'irikni ijobat” deb belgilandi. Ammo gazetaning bor-yo'g'i 20 soni chiqqan. Shu qisqa vaqt ichida gazeta dadil turib, mahalliy xalq manfaatlarini himoya qilishga urinadi. Hukumatga bo'lgan munosabatini bildiradi. Uning sahifalarida ozodlik va erkinlik g'oyalari tug'iladi. Shu sababdan ham uning faoliyati tezda tugatiladi. Uning muharriri I.Obidiy qamoqqa olinadi.

Abdulla Avloniyning 1924-yil 24-iyundagi “Turkiston” gazetasida yozgan maqolasiga ko'ra, “gazeta muharriri Ismoil Obidiyga Taraqqiy ismi berildi. Hozirgacha xalq Ismoil Obidiyning ismini Taraqqiy deb yuritadir. Bu gazeta elning eng suyub o'qiydurg'on bir gazetasi bo'la oldi. Bu gazeta o'sha zamon musulmon gazetalari ichida eng so'li bo'lib, hukumat va uning ma'murlarig'a qarshi hujum ochdi. Bu gazeta yerlik yosh yozuvchilarg'a o'z sahifasidan keng o'rin berdi. Istibdod hukumatining favqulodda saqlash qo'li bilan bu gazeta o'ldirildi. Xalq oziqsiz qolib, uzoq vaqt jimjitlik hukm surdi”.

1905-1917-yillar oralig'ida Turkistonda o'zbek tilida 22 ta gazeta va jurnallar nashr etilganligi manbalarda keltirib o'tiladi. Keyinchalik, bunday gazetalari Toshkent, Samarqand, Buxoro, Farg'ona kabi shaharlarda nashr etilgan gazeta va jurnallar hisobiga ortib borgan. O'sha davrdagi gemeronimlarining aksariyati joy nomlari, ya'ni toponimlarga nisbat berish asosida nomlangan: “Buxoroi sharif”, “Sadoi Turkiston”, “Sadoi Farg'ona”, “Farg'ona nidosi” kabi.

Bu davr gemeronimlari quyidagi o'ziga xos jihatlari bilan tavsiflanadi:

A. Jadidchilik davri gazeta va jurnallari ziyoli hamda ta'sisichilarning ezgu maqsad-muddaolari – jamiyatni ilmi, savodli qilish, erk, ozodlik, mustaqillik uchun kurash g'oyalari motivatsiyasi asosida nomlangan: “Taraqqiy”, “Oyina”, “Xurshid”, “Najot”, “Hurriyat”, “Shuhrat” kabi.

B. Gazeta va jurnal nomlariga arabcha, fors-tojikcha soʻzlar, izofiy birikmalar lugʻaviy asos qilib olingan: “Al-isloh”, “Sadoi Fargʻona”, “Al-izoh”, “Buxoro axbori”, “Xurshid” kabi.

2. 1917-yil oxiri va 1991-yillar oraligʻi gemeronimlari.

Bu davrda Turkistonda hokimiyat tepasiga bolsheviklar keladi. Natijada dastlabki shoʻro gazeta va jurnallari paydo boʻladi. Shoʻro matbuotida sinfiylik va partiyaviylik tamoyillari yuzaga keladi. Matbuotga partiyaviy rahbarlikning taʼsiri oshadi. Ikkinchi jahon urushining boshlanishi oʻzbek milliy matbuotida oʻziga xos burilish yasadi. Bu bosqichda mamlakatimizda radio (1927-yildan), televideniye (1965-yildan) oʻz faoliyatini boshladi. Radio va televideniye paydo boʻlishi yangi nomlarning – yangi gemeronimlarning paydo boʻlishiga sabab boʻldi.

Bu davr gemeronimlari quyidagi lisoniy belgi-xususiyatlari bilan tavsiflanadi:

A. Gemeronimlarda shoʻro mafkurasi gʻoyalari ifoda etilgan. Masalan, “Qizil Bayroq”, “Kommunist yoʻldoshi”, “Kommunist”, “Qizil Oʻzbekiston”, “Sovet adabiyoti” kabi.

B. Nom berishda shaxsga sigʻinish gʻoyalari taʼsiri seziladi: “Lenin uchquni”, “Yosh leninchi”, “Stalin bayrogʻi”, “Stalin yoʻlidan”, “Stalin haqiqati” kabi.

D. Ikkinchi jahon urushining boshlanishi oʻzbek milliy matbuotida oʻziga xos burilish yasadi. Umuman, shoʻrolar matbuotining urush davri faoliyatiga qisqacha tavsif beradigan boʻlsak, bu vaqtda frontda oʻzbek tilidagi qator nashrlar, xususan, “Dushmanga qarshi olgʻa”, “Suvorovchi”, “Vatan uchun”, “Front haqiqati”, “Qizil askar haqiqati”, “Vatan sharafiga uchun” kabi bir qator gazetalar chop etilganini aytib oʻtish mumkin.

3. 1991-yildan hozirgi kungacha boʻlgan davrdagi gemeronimlar.

Bu davr Oʻzbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini qoʻlga kiritishi, shoʻro tuzumining barham topib, yangi jamiyatga mos gemeronimlar tizimining yuzaga kelishi bilan belgilanadi. Mustaqillik tufayli millat koʻzgusi sanalgan ommaviy axborot vositalariga eʼtibor kuchaydi va hozirgi davrda ularning roli tobora oshib, ijtimoiy hayotda oʻziga xos “toʻrtinchi hokimiyat” mavqeyini egallab bormoqda. Oʻzbekiston matbuoti taraqqiyotida ham sifat jihatidan butunlay yangicha – demokratik rivojlanish bosqichi boshlandi. 1997-yilda qabul qilingan “Ommaviy axborot vositalari toʻgʻrisida”gi qonunga binoan Oʻzbekiston Respublikasining yuridik va jismoniy shaxslari OAV taʼsis etish huquqiga ega boʻldi. Bu esa mamlakatda hurfiylik, erkin raqobat kabi tushunchalar amaliyotda qoʻllanishiga yoʻl ochdi. Ommaviy axborot vositalari faoliyatining huquqiy asoslari takomillashtirildi. Bu davrga kelib, gazeta, jurnal, televideniye, radiostudiyalar hamda ularning dasturlari miqdori son jihatdan oʻsdi va axborot almashinuv jarayonida internet tizimidan keng foydalanila boshlandi.

Bu davr gemeronimlarining oʻziga xos xususiyatlari quyidagilar bilan tavsiflanadi:

A. Oʻzbekiston mustaqillikka erishgach, ayrim gazetalarning siyosiy yoʻnalishi, mazmun-mohiyati, nomi tubdan oʻzgardi: “Sovet Oʻzbekistoni” (1964) → “Oʻzbekiston ovozi” (1991); “Lenin uchquni” (1929) → “Tong yulduzi” (1992); “Sovet adabiyoti” (1935-yil yanvar) → “Oʻzbekiston adabiyoti va sanʼati” kabi.

B. Tashkilotlar, partiyalar, uyushmalar, ayrim jamoalar oʻz nashrlarini taʼsis etish huquqiga ega boʻlganliklari sababli “Oʻzbekiston ovozi” (Oʻzbekiston Xalq demokratik partiyasi nashri), “Adolat” (Oʻzbekiston Adolat demokratik partiyasi nashri), “XXI asr” (Oʻzbekiston Liberal demokratik partiyasi nashri), “Milliy tiklanish” (Oʻzbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasi nashri), “Mahalla” (Fuqarolarning oʻzini oʻzi boshqarish organlari faoliyatini muvofiqlashtirish Respublika kengashi nashri), “Oʻzbekistonda sogʻliqni saqlash” (Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni saqlash vazirligi nashri) kabi nashrlar paydo boʻldi.

D. Gazeta, jurnal, telekanal, telekoʻrsatuv, radioeshittirish va internet saytlari nomlarida xorijiy soʻzlardan foydalanish holatlari koʻpaydi. Masalan, “Maxi market”, “For him” (jurnal), “FTV” (telekanal), “Sky shop”, “Like bos”, “Hop Shop” (koʻrsatuv), edu.uz, gov.uz, relaks.uz kabi.

E. Insoniyatning axborot tarqatish borasidagi buyuk kashfiyotlaridan biri sifatida internet tizimining paydo boʻlishi va uning keng taraqqiy etib borishi natijasida minglab internet saytlari nomlari paydo boʻldi: ziyonet.uz, arxiv.uz, aim.uz, kitob.uz, idum.uz, kitobxon.uz, edu.uz, muz.uz, lex.uz kabi.

Xulosa. Nom tanlashda, albatta, uning qaysi davrda yaratilganligiga ham e'tibor qaratish lozim. Nom qo'yish turli davrlarda turlicha ko'rinish kasb etgan bo'lib, muayyan gemeronim, asosan, shu davr kishilarining dunyoqarashi, tili, ruhiyati, turmush tarzi, ma'naviy dunyosi, ijtimoiy qarashlari va umuman, jamiyatning taraqqiyot darajasi kabi qator ijtimoiy omillar bilan bog'liq tarzda maydonga keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qozoqboyev T., Xudoyqulov M. Jurnalistikaga kirish. –Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018. – B.10.
2. Qozoqboyev T. Jurnalistika asoslari. – T.: Musiqa, 2007. – B.17
3. Lutfullayeva D., Saparniyozova M. O'zbek tilida nom yaratish muammolari // Til va adabiyot ta'limi jurnali. – Toshkent, 2019. – №9. – B.5-6.
4. Абдуазизова Н. Туркистон матбуоти тарихи (1870-1917). – Тошкент: Akademiya, 2000.

«MAMUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE» JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

Maqolani tayorlashda qo'yiladigan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida minimal 6 sahifadan iborat bo'lib, Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan holda bo'lishi shart.
2. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
3. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni, e-mail va telefon raqami, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
4. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida 60 so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
5. Keyingi qatordan 7-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
6. Keyingi qatordan asosiy matn boshlanadi va maqola 4 qismdan iborat bo'ladi: Mavzuning dolzarbligi. Metodlar va o'rganilganlik darajasi. Tadqiqot natijalari. Xulosa.
7. Maqolalar ilmiy ahamiyatga ega bo'lib, ulardagi fakt va fikrlar asoslangan hamda mustaqil ma'no kasb etishi lozim, plagiat holati taqiqlanadi. Muallif foydalanilgan adabiyotlarni aniq ko'rsatishi, olingan iqtiboslarning aniq manbalarini keltirishi lozim.
8. Web of science hamda Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.
9. Iqtiboslar matn ichida [1, 25] beriladi. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статьи должны содержать 6 страниц, в формате Times New Roman на Microsoft Word, 12 кегль, 1 см, со всех сторон 2 см.
2. Начала абзаца - 1,25 см, формировать строки по ширине, перенос слов в другой ряд должен быть в автоматическом порядке.
3. В первой строке от правой стороны Ф.И.О. автора, во второй строке место работы, должность, ученая степень и ученое звание, e-mail и номер телефона, в третьей строке по центру страницы прописными буквами жирным шрифтом название статьи. Эта информация должна быть предоставлена на узбекском, английском и русском языках.
4. В следующей строке аннотация из 60 слов на трех языках: узбекский, английский и русский.
5. Со следующей строки ключевые слова 7-10.
6. Далее начинается основной текст. новой текст начинается со следующей строки, и статья состоит из 4 частей: актуальность темы, методы и уровень исследования, результаты исследования, заключение.
7. Статьи должны иметь научное значение, факты и идеи должны быть обоснованными и избежать плагиатства. Автор должен точно указать использованную литературу и ссылку на источники, при помощи которых он выразил свое мнение.
8. Сноски или ссылки должен быть взяты из Web of science, а также системы журналов Scopus.
9. Цитирование приводится в тексте [1, 25] Полный список литературы должен быть указан после основного текста, а алфавитном порядке.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles should be at least 6 pages, in Times New Roman, 12 pt., 1 inter.
2. The line head should be 1,25 cm, line spacing, and the words should be automatically moved.
3. The author's full name should be on the first line from the right; the author's place of work, position, academic degree, and academic rank, email address, and phone number should be on the second line; the article title should be centered in bold, capital letters, on the third line. This information should be provided in Uzbek, English, and Russian.
4. An annotation of 60 words in the next line in three languages.
5. Key words from the next row in three languages 7-10.
6. The next line begins with the main text. The main text begins on the next line, and the article consists of four parts: the relevance of the topic, the methods and level of research, the results, and the conclusion.
7. Articles must be of scientific importance and facts and opinions in the article should be well-grounded and have an independent meaning, and they must be free of plagiarism. The author must clearly demonstrate the literature used in his or her opinion, and provide the exact sources of the extracts.
8. Quotes should be from "Web of science" and "Scopus" journals.
9. A complete list of publications should be followed in alphabetical order after the main text. Seals and references should be in the main text [1, 25].